

(אע"פ שקרא גם קריאת שמע) אסור לו להתחיל לאכול כחצי שעה סמוך לצאת הכוכבים^{כט} (אלא א"כ הוא שעת החק) (שיכבו הנרות עד הלילה) כמ"ש בס"י רל"ה?^ק (שהרי הוא לא יצא ידי חובתו כלל בקריאת שמע שקרא מבעוד יום^{קכ}):

הן בכרכת השכיבונו לא יחתום שומר עמו ישראל כמו בחול שאין ישראל צריכין שמירה בשבת שהשבת מניחה עלינו^{קכ} אלא כיון שהגיע לזבועל כנפך סתורינו יאמר ופרוס סוכת כו'^{קכ} ברוך אתה ה' הפרוס כו' ובמדינות אלו נוהגין לומר ג"כ כי אל שומרינו כו' ושומר צאתנו כו' כמו בחול^{קכ} וחזמנים ופרוס כו' בא"י הפרוס כו' לפי שהרכים הם שאינם צריכין שמירה בשבת אבל היתיד צריך שמירה לפיכך אין חזמנים שומר^{קכ} עמו ישראל שכללות עם ישראל אינם צריכין שמירה בשבת אבל כשאומרים ושומר צאתנו מבקשים בזה על כל יחיד ויחיד^{קכ}:

ז הנהגין לומר ושמרו בני ישראל את השבת^{קכ} כו' יש להם על מה שסמכו ואין זה הפסק בין גאולה להפלה לפי שאם שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין^{קכ} והרי זה מעין גאולה גם כן^{קכ}:

רסח דין הטועה בתפלת השבת וכו' י"ח סעיפים:

א צריך לומר פרשת ויכלו בתפלת ערבית^א וכל המתפלל ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנאמר^ב ויכלו אל הקרוי ויכלו אלא ויכלו^ב כלומר הקב"ה והוא^ד:

ב אם טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול אם נזכר כאמצע ברכה צריך לגמור כל

קונטרס אחרון

בלילה ב' פרשיות כמ"ש המג"א סימן רל"ה^ג, ואפילו מהממרים לקרות ב' פרשיות על מטתם אוכלים מבעוד יום כמ"ש המג"א שם, משום דסומכים על דעת רש"י^א, וטעמיה דרש"י מבורא בט"ז שם סק"ג. והיינו דוקא מי שרגיל לעולם להתכוין לצאת בקריאת שמע שעל מטתו לקרות ב' פרשיות, אבל המתפלל כל השבוע בצאת הכוכבים, שאינו מתכוון לצאת בקריאת שמע שעל המטה, אסור לאכול בערב שבת קודם קריאת שמע שבצאת הכוכבים מיד. ולזה נתכוין המג"א כאן. והוא הדין להותיקין שכתב המג"א שם שנוהגין לקרות בצאת הכוכבים כל השבוע, צריכים ליהדר ג"כ בערב שבת:

- לז שמות לא, טו.
 - לח נמרא קוח, ב.
 - לט שור ולבוש ס"ג. ובסדרור כתב אשר הנהגין שלא לומר בחול ברוך ה' לעולם אמן ואמן מפני חשש הפסק גם בשבת אין להפסיק בפסוקים. וראה פס"ד צ"צ פ, א. ושע"כ שם אות כה. פסקי הסדרור אות קכה. אנ"ק ח"יו ע' רכא. ח"ח ע' ר.
- סימן רסח**
- א רב ואיתמא ר' הירשע בן לוי קמ, ב. מור וש"ע ס"א.
 - ב בראשית ב, א.
 - ג ס"ף פתוחה.
 - ד רב הוננאן שם. הובא במור. ט"ו ס"ק א.

- כט ו"א שם.
- ל ס"י זה שנוע"ר לא הגיע לידנו, וראה ש"ע שם ס"ב.
- לא ראה לקמן ס"י תפס ס"ס יב.
- לב ו"א מ"ח, א. ו"ב ר"ה, א. מור בשם המדרש. הובא במ"ז ס"ק א.
- לג טו הנהגין דלי שבת ס"ד. ראבי"ה סוס"י קצו בשם הירושלמי. שור וש"ע שם. ובסדרור רבינו: והושענו מורה לזמן שנק' ופרוש עלינו סוכת שלומך ברוך כו'. וראה שני הבולט פ"ו אות כא"ב. ואומרים זאת בעמדה (ס' הנהגות – חב"ד ע' 27).
- לד ט"ו סק"א. ו"א סק"ג. ביח סק"ג.
- לה בסדרור: שומר את עמו ישראל.
- לו ו"א וחוהר שם.

ציונים לקונטרס אחרון

א ברכות ב, א ד"ה עד סוף (ובקריאת פרשה ראשונה שאדם קורא על מטתו יצא).

ב ס"ק ב וס"ק ד.

הלכות שבת רסה

ריט

אותה ברכה ואח"כ מתחיל ברכה אמצעית של שבת^ה בין שנוכר בברכה ראשונה של אמצעיות של חול שהיא אתה חונן ובין שנוכר כשאר ברכות אמצעיות של חול^ו וכן ביו"ט^ז לפי שמן הדין היה ראוי לתקן גם בשבת ויו"ט כל ברכות האמצעיות כמו בחול^ח ולהזכיר קדושת היום בעבודה כמו בראש חודש וחולו של מועד^ט אלא שמפני כבוד שבת ויו"ט לא הטיחוהו חכמים^י ותיקנו ברכה אחת אמצעית לקדושת היום א"כ זה שהתחיל ברכות אמצעיות של חול יש לו לגמור אותה ברכה שהתחיל כיוון שהיא ראויה לאמרה עתה מן הדין:

ג. כמה דברים אמורים בתפלת ערבית או שחרית או מנחה אבל במוסף אם התחיל ברכות אמצעיות של חול צריך לפסוק באמצע הברכה שנוכר בה^{יא} ולהתחיל אמצעיות של תפלת מוסף לפי שבתפלת מוסף לא היה ראוי כלל מן הדין להתפלל כל האמצעיות של חול^{יב} אלא ברכה אחת של מוסף בלבדה שהרי אף בראש חודש וחולו של מועד שהטריחו להתפלל י"ח ערבית שחרית ומנחה ואעפ"כ במוסף אין מתפללין אלא ז' ברכות א"כ אין המעם מפני המורה^{יג} אלא מפני שאין צריך יותר ויש חולקין על זה^{יד} וספק ברכות להקל^{טו}:

ד. אפילו אם לא התחיל אלא חיבה אחת מהברכות אמצעיות של חול שנוכר בה צריך לגמור את כולה כמה דברים אמורים כשאר כל הברכות האמצעיות חוץ מברכת אתה חונן שאם לא אמר אלא תיבת אתה בלבדה אע"פ שהיה מתכוין לומר אתה חונן שהיה סבור שהוא חול ונוכר קודם שאמר חונן לא יגמור אותה ברכה אלא יאמר מיד קדשת את יום השביעי כו' אם הוא בערבית וכן אם הוא כמנחה יאמר מיד אחד ושמוך אחד כו' לפי שלא התחיל עדיין תפלת חול בפיו שתיבת אתה היא ג"כ בתפלת שבת ואף שהיתה מחשבתו על תפלת החול אין בכך כלום שאין הברכה נפסדת בשביל כוונה אחרת^{טז} כמו שנתבאר בס' ר"ט^{יז} אבל אם הוא בתפלת שחרית שאין תיבת אתה באותה תפלה א"כ זה שאמר אתה שהיה סבור שהוא חול הרי התחיל בתפלת החול וצריך לגמור אותה ברכה ואח"כ יתחיל ישמח משה.

אבל אם היה יודע שהוא שבת אלא שנכשל בלשונו מחמת הרגלו כל ימות החול ואמר תיבת אתה ונוכר קודם שאמר חונן לא יגמור אותה ברכה אלא חוזר לתפלת שבת^{יח} לפי שהרי זה כהחליף תפלה של שבת זו בזו כיון שיודע שהוא שבת ולא אמר אלא תיבת אתה שישנה ג"כ בתפלות השבת כגון אתה קדשת או אתה אחד ואם היה רוצה היה יכול לומר קדשת או אחד אחר תיבת אתה שאמר א"כ לא התחיל עדיין של

ינה שם. דעה חב' ביו"ט ס"ב.
יב רבינו יונה שם. מ"א סק"א.
יג מ"ז ס"ק ג. וראה רא"ש ברכות פ"ג סי' יח.
יד רא"ש שם סי' ז בשם הראב"ד. מור ורעה הא' בשול"ע שם.
טו ב"ח סק"ג.
טז מ"א ס"ק ג.
יז מ"ז והשנו"ע לא הגיע לירושלמי. וראה שו"ע שם ס"א.
יח מ"א שם סק"א. לקמן סי' תפ"ב.
יח תרומת הדיןן סי' יח. שו"ע ס"ג.

ה רב נחמן ברכות כא, א. טור ושול"ע ס"ב.
ו רבינו יונה שם ר"ה אמר ליה. רא"ש שם פ"ג סי' יח. מור ושול"ע שם.
ז אלה רבא סק"ג. וכדלקמן סי' תפ"ב.
ח וז"ל לקמן סי' תפ"ב. וראה לעיל סי' קצח ס"ד. המעם שאין חוששין לאיפור במשת צרכיו בשבת, וש"נ אבל ראה לקמן סי' רמ"א וש"נ.
ט כדלקמן סי' תנ"ט.
י ונראה שם. מ"ז ס"ק ב. וראה גם לקמן סי' תפ"ב.
יא רמב"ם פ"ז מהל' תפלה ה"ז. סמ"ג עשה יט. רבינו

חול ומכל מקום אין צריך לומר קדשת או אחד אלא יאמר מיד ישמח משה ויהיה פירוש דבריו אתה הקב"ה ישמח משה במתנת חלקו¹⁰:

הן מי שמעו והתחילו תפלה של חול בשבת סימן רע לו ויפשפש במעשיו ויהרהר בתשובה¹¹:

ז יש נוהגים משעם הידוע להם לומר בערבית וינחזו בה ובשחרית ומוסף וינחזו בו ובמנחה שבתות קדשך וינחזו בהם¹²:

ז מי שמעו להתפלל כל התפלה של חול בשבת ולא הזכיר כלל ענין קדושה של שבת בתפלתו לא יצא ידי חובתו¹³ וצריך לחזור ולהתפלל תפלה של שבת אבל אם הזכיר של שבת בתוך י"ח אע"פ (א) שלא קבע לשבת ברכה בפני עצמה יצא ידי חובתו¹⁴ ובמוסף אם התפלל י"ח ולא אמר רק ונעשה לפניך את חובותינו בתמידי יום ובקרבן מוסף כאחת מהברכות יצא¹⁵:

ח טעה והתפלל של חול בשבת ולא הזכיר של שבת אם עקר רגליו צריך לחזור לראש בכל ענין¹⁶ ואם לא עקר רגליו עדיין אע"פ שסיים תפלתו אלא שלא אמר עדיין התחנונים שהוא רגיל לומר אחר תפלתו¹⁷ כגון אלהי נצור אינו חוזר אלא לתחלת ברכה של שבת וגומר אחריה ג' ברכות האחרונות אבל אם כבר סיים תחנונים צריך לחזור לראש אף על פי שעדיין לא עקר רגליו¹⁸:

ט ואם הוא מסופק אם הזכיר של שבת בתפלת י"ח שהתפלל צריך לחזור ולהתפלל שמן הסתם לא הזכיר כיון שאין כן הרגלו של אדם אבל אם הוא מסופק אם התפלל תפלת י"ח של חול או אם התפלל ז' ברכות של שבת יש להסתפק אם צריך לחזור ולהתפלל¹⁹:

י המועה בברכה אמצעית של תפלות השבת והחליף של תפלה זו בשל תפלה האחרת של שבת אם נזכר קודם שסיים ברכה זו של תפלה האחרת צריך לפסוק

קונטרס אחרון

(א) שלא קבע בו מה שהניח המג"א²⁰ כאן בצריך עיון תירץ בסימן תפ"ז²¹ ע"ש ובמה שכתבתי שם²²:

מד ב"י ד"ה ומ"ש בין ומו"ש רפו בשם הרא"ש ברכות פ"ג ס"ח. רמ"א ס"ד. וראה לנבוש ס"ד. עולת שבת סק"ג. אלהי ונשא סק"ה. אלהי רבא סק"ה.
 כה כמ"ק ס' יא. הנהגות מינוניות (קושטא) ריש פ"י מהל' תפלה. ש"ע ס"ד. ואם נזכר לאחד תפלת מוסף ראה לעיל ס' קכו ס"ג.
 כו מ"א סק"ג.
 כז ראה מ"א ס' תכב סק"ב. לעיל ס' ק"ה. לקמן ס' רצד ס"ה.
 כח ראה מ"א סק"ה בשם הכל בו וכפ"י תכב סק"ד. וראה קצות השולחן ס' עח ס"ג ובבדי השולחן שם סק"א.

יט דברי הגהות ברכות פ"ג ס"ק גו.
 כ של"ה ממי שבת נר מנחה (קלג, א מו"ה כתב אמא מור"י).
 כא מנחת המדנים נוספת ערבית רשבת פ"ה ס"ה. שחרית רשבת פ"ה ס"ג. שארית יום השבת פ"ג ס"ב. שיורי נוספת הגדולה הנה"ש אות ב. עולת שבת סק"א. מ"א ס"ק ג. וזכ"ה בסידור. וראה לק"ש ח"ד ע' 19 והערה 46.
 כב רנב"ם פ"י מהל' תפלה ה"ג. ש"ע ס"ד. וז"ה לקמן ס' תפו ס"ב.
 כג ב"י ד"ה ומכאן דר"י פשוט. ש"ע שם. וראה גם לקמן ס' תפו ס"ב.

ציונים לקונטרס אחרון

ג סעיף ב.

א ס"ק ה.
 ב ס"ק ב.

הלכות שבת רסה

רכא

ולחזור לראש ברכה זו מתפלה של עכשיו¹³ ואם סיים ברכה זו אינו חוזר² לפי שעיקר ברכה האמצעית הוא רצה נא במנחתנו שהוא שוה בכל התפלות¹⁴;

יא כמה דברים אמורים בתפלת ערבית שחרית ומנחה אבל בתפלת מוסף אם התפלל במקומה אחת משאר התפלות לא יצא¹⁵ הואיל ולא הזכיר קרבן מוסף¹⁷ וכן אם התפלל מוסף בערבית או שחרית או מנחה לא יצא¹² הואיל והזכיר קרבן מוסף בתוך תפלתו ואמר שקר לפני המקום¹⁸;

יב אחר תפלת לחש בערבית נהגין לחזור ולומר ויכולו משום יו"ט שחל להיות בשבת שאין אמרים אותו בתוך התפלה וצריך לאמרו אז אחר התפלה וכדי שלא לחלק בין שבת לשבת נהגו לאמרו בכל השבתות¹² וגם כדי להוציא את מי שאינו יודע לאמרו¹² ונהגין לאמרו (ג) כולם יחד¹² בקול רם ומעומד¹² לפי שבוה אנו מעידים להקב"ה במעשה בראשית והעדים צריכים להעיד מעומד¹⁹ ואם שכח לאמרו בבית הכנסת טוב שיאמר אותו שבקדושה מעומד²⁰;

יג תקנו חכמים שאחר תפלת לחש יאמר השליח צבור ברכה אחת מעין שבע²¹ ולמה תקנו לביל שבת יותר משאר לילות שלא תקנו חזרת ש"ץ אחר תפלת ערבית כמו שנתבאר הטעם בס' רל"ז²² לפי שבתו כנסיות שביניהם היו בשדות ששם מצויים מוסיקים וכל שאר לילות היו עסוקין במלאכתן ובגמורם מלאכתם מתפללים ערבית בביתם ולא היו באים לבית הכנסת בלילה אבל ליל שבת היו באים לבית הכנסת וחששו שיש שאינם ממחרים לבוא ושוהין לאחר תפלת הצבור וישארו יחידים בבית הכנסת ויסתכנו לכן האריכו תפלת הצבור²³ כדי שיהיה פנאי ליחיד לגמור תפלתו בעוד שהש"ץ אומר ברכה זו²⁴ לפיכך לא תיקנוה אלא על הש"ץ בלבד²⁵ ואם ירצו

קונטרס אחרון

(ב) כולם בידך כו' לפי מ"ש הטי"ד היחיד א"צ לעמוד, שהרי אין לו להתכונן לשם עדות. ואין כן דעת המטה משה¹ והמג"א¹ כאן והשו"ע ס' רע"א¹ שהצריכוהו לעמוד. וכ"מ בב"י שם² בשם ארחות חיים³ שלא הקפידו כל כך כו', משמע שמהראוי היה להקפיד לעמוד דוק אצ"פ שאין שם עדה שלמה, והכי נהוג עלמא :

מ. מור. מ"ז שם. וראה מור ושול"ע ה"לכ ס' כה ס"ה.	כט תרומת הדשן ס' יח. מ"א סק"ו.
מ"א סק"ו בשם נפשו משה ס' תכפ, בשם הרוקח בשם רד"ו רבי קלונימוס. וראה לקמן ס' רע"א ס"ב.	ל שכלי הלקט ס' קבח בשם אחי"ר בנימין. שול"ע ס' י.
מ"ב גמרא שבת כ"ד, ב. מור ושול"ע ס' יח. וראה לעיל ס' ריד ס"א הטעם שאין מזכירים בת מלכות.	לא שכלי הלקט שם. שול"ע שם בשם י"א.
מ"ג ס' זה בשול"ע לא הניע ליריגו, וראה מור שם בשם הרמב"ם הטעם לפי שיאונה חובב.	לד מ"א שם. וראה כדי השלחן ס' ע"ח ס"ק מ.
מ"ד רש"י שם ה"ה משום סכנת מור ומ"ז ס"ג.	לו תוס' פמח"ס ק"ג, א ד"ה וזכרה. רא"ש שם פ"י ס' מו. מור ושול"ע ס' י.
מ"ה רמב"ם ה"ל תפלה פ"ט וד"א. מור ומ"ז שם. וראה גם לקמן ס' תפן ס"ד.	לז הנהגות ה"ל שבת ס"ח. מור ולבוש ס"ז.
מ"ו ראב"ה רס"י קצו. מרחיב רש"י רפד. נהגות מיימניות פ"ט מה"ל תפלה אות. ה. מור ושול"ע שם.	לח מור. מ"ז ס"ק ה. מ"א ס"ק י.
	לט מור ושול"ע שם.

ציונים לקונטרס אחרון

- ד ס"ק ה.
- ה ס' תבט (שהיא ההלכה רלקמן בסוף הטעיה).
- ו ס"ק י.
- ז סעיף י, רלקמן שם ס"ט.
- ח ד"ה ואומר ויכולו.
- ט תפלת ערב שבת אות י.

הצבור לאומרה עם הש"ץ צריך שיאמרו בלא פתיחה ובלא התימה¹⁰¹ כדי שלא יברכו לבטלה¹⁰² וכן המנהג במדינות אלו לומר עם הש"ץ מגן אבות עד זכר למעשה בראשית¹⁰³ ואף המתפלל ביחיד שרוצה לומר כן הרשות בידו¹⁰⁴:

יך יו"ט שחל להיות בשבת אינו מזכיר יו"ט בברכה מעין שבע¹⁰⁵ לפי שאלמלא שבת אין ברכות מעין שבע ביו"ט מפני שברכה זו לא נתקנה בשבת בגלל חובת היום אלא מפני המזויקן¹⁰⁶ (ובליל יו"ט לא היו באים ג"כ לבית הכנסת מפני שהיו טרודים במלאכת אוכל נפש¹⁰⁷) ואינו דומה לנעילה שביום הכיפורים שחל להיות בשבת שצריך להזכיר גם של שבת כנעילה אע"פ שאין נעילה בשבת לפי שמכל מקום יום זה הוא נתיחייב בארבע תפלות¹⁰⁸ דהיינו שחרית מוסף נעילה וצריך להזכיר ענין היום שהוא שבת ככל אמת מהן אבל כאן לא נתקנה הברכה בשביל חובת היום אלא בשביל סכנת המזויקן¹⁰⁹:

מזו אין אומרים ברכה מעין ז' אלא בבית הכנסת קבוע דהיינו ככל מקום שמתפללין בו בעשרה בקביעות אבל מקום שמתפללין בו בעשרה באקראי בעלמא כגון אותן שעושים לפרקום מנין בביתם¹¹⁰ וכן בבית התנים ואבלים שעושים מנין בביתם אין לומר שם ברכת מעין ז' רכיון שאין שם מנין קבוע לא שייך הטעם בשביל שיסיימו תפלהם המאחרים לבא¹¹¹ ואף על פי שעכשוו שבתו כנסיות שלנו בישוב לא שייך כלל טעם זה אלא שתקנת חכמים לא בטלה אע"פ שבטל הטעם שבגללו תקנו¹¹² מכל מקום ככל מקום שאין שם מנין קבוע לא תקנו בו חכמים מעולם¹¹³ ואם קובעים מקום להתפלל בו בעשרה איזה זמן כגון כירידין שרגילים לקבוע מקום על כמה שבועות יש מי שהורה לאמרה שם¹¹⁴ שגם שם יש המאחרין לבוא ובמקום שנהגו לאמרה אף במנין שהוא באקראי בעלמא אין למהות בידם¹¹⁵ (כיון שלא נזכר דבר זה בנמרא וברברי הגאונים):

מזו אף בשבת שאחר יו"ט אומרים ברכה מעין ז' אע"פ שאו אינו מצוי כל כך המאחרים לבא¹¹⁶ כמו בשאר ערבי שבתות שהם יום חול ומתעסקין בהם במלאכה עד הערב¹¹⁷:

יז מעשה בחסיד אחד שראה בחלומו חסיד אחר ופניו מוריקות אמר לו למה פניך מוריקות אמר לו מפני שהייתי מדבר בשעה שהצבור היו אומרים ויכולו ולא אמרתי עמהם ביחד וגם מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ברכה מעין ז' ובשעה

מז אברהם (מערב של שבת ופירשה) בשם הר"ף.
 כל בו (סו"א יא מ, א). רמ"א ס"ה.
 מח סו"א עשין יק, א (א) בשם רבנו יתרה בשם רבנו יצחק מרדכי והגהות מייבנות שם בשם הראב"ה. לבוש ס"ה.
 מט כל בו ורמ"א שם. מ"א ס"ק א.
 נ רמ"א שם.
 נא נגזר שם. מור וש"ע ס"ז. וראה לקמן ס' תפו ס"ד שבליל פסח אין צריך לאמרו כלל. ובס' תקפב ס"ד שמעש"ת אמר המגן הקדוש (ב"ה בסודו).
 נב ברעזל ס"ז.
 נג מלבוש יו"ט סק"ד. וראה מ"ב וציונים.
 נד ברעזל ס' תרכג ס"ז.

נה נגרא שם.
 נו מ"ז ס"ק ח.
 נז טוה"ז אבהב בשם ספר המנהגות. שו"ת ריב"ש ס' ג. ש"ע ס"ג.
 נח ביצה ד', איב. וכדלעיל ס' קבר מ"ד וש"נ. וראה גם לקמן ס' רשב ס"ב.
 נט מ"ז שם. וראה ע"ז לקמן ס' תפו ס"ז.
 ס מ"ז שם.
 סא שו"ת מהר"ב ס' קבב. מ"א ס"ק יד.
 סב ברעזל ס' ער ס"א. וראה גם לקמן ס' תקבו ס"ה.
 סג המנהג ה' שבת ס' ז. ריב"ש שם. מרדכי פסחים פ"י (ל, ב). ש"ע ס"א.

הלכות שבת וסחירות

כג

שהיה אומר יתגדל עד אמן יהא שמה רבא ולא הטייתו אוני לשמוע ממנו ככוונה^ט על כן יש ליהרר^{סח}:

יך אם מעה והתפלל תפלה של חול בליל שבת^ט או אפילו לא התפלל כלל^ט אם שמע ברכה מעין ז' מהש"ץ מראש ועד סוף יצא ידי חובתו ואע"פ שבשאר תפלות אין הש"ץ מוציא אלא את מי שאינו בקי אבל לא את הבקוי^ט מכל מקום בתפלת ערבית שהיא רשות^ט הקלו בה^ט ולכך יוצא ג"כ במעין ז' במקום ז'.

ושבו שיאמרה עם הש"ץ כשיוצא בה ידי חובתו^ט אבל אם כבר אמרה ש"ץ אסור ליחיד לאמרה כדי לצאת בה ידי חובתו לפי שלא נתקנה אלא בצבור^ט ומכל מקום אם עבר ואמרה ביחוד יצא ידי חובתו^ט הואיל ותפלת ערבית רשות^ט:

רסז דין הקידוש בבית הכנסת ובו ד' סעיפים:

א חכמים הראשונים תקנו לקדש על היין בבית הכנסת כדי להוציא את האורחים שאין להם יין^א השבתים בחדרים הסמוכים לבית הכנסת ואוכלים שם מיד אחר קידוש זה^ב שהיו קידוש זה להם הוא במקום סעודה שבשעה שהשליח ציבור היה אומר קידוש זה היו האורחים כבר בחדריהם ושומעים משם את הקידוש ויוצאין בו^ג אבל הצבור אינן יוצאים בו אף אם נתכוונו לצאת כיון שאין שומעין אותו במקום סעודה^ד:

ב ואף עכשו שאין לנו אורחים השבתים אצל בית הכנסת^א להוציאם ידי חובתם ואע"פ^ב נהגים לקדש בבית הכנסת על היין לפי שתקנת חכמים לא כמלהו^ג אף על פי שבמלך הטעם שבגללו תקנו^ד כמו ברכה מעין ז' שאומרים אף בזמן הזה^ה שבת כנסיות שלנו הם בישוב כמו שנתבאר בס"ח^ו ואף שיש חולקים ומערערים על מנהג זה שנהגו לקדש בבית הכנסת עכשו שאין אורחים^ז וכן נתפשט המנהג במדינות הרבה שלא לקדש בבית הכנסת^ח מכל מקום במדינות אלו שנהגו בו אין לבטל המנהג^ט כי העיקר כסברא הראשונה ויש מגדולי הדור שהיה נוהג לקנות מהקהל

יש"ע.
ב תוס' ד"ה דאכלו ושיתו. מ"א סק"ב.
ג כדלקמן סי' רעג סי'. וראה גם לקמן סי' תפז סי"ז.
 וראה הע"ב (יחז"ל) ח"ו ע' קנ"ג.
ד שמואל שם. מור וש"ע. ודלקמן סי' רעג סי"א.
ה ראה גם לקמן סי' רעג סי"א. סי' רחצ סי"ז. סי' רצ"ג סי". וראה לקמן סי' שצג סי".
ו שו"ת הרמב"ם (פאר הורו"ס סי' קנ"ה). שו"ת רשב"א ח"א סי' לו וסי' שצ"ג. ר"ן שם ר"ה לאפוקי אורחים. שו"ע.
ז ראה הע"ב (יחז"ל) ח"ו ע' קס.
ח רשב"א ור"ן שם.
ט סעף פו.
י עתים סי' קנז ומור בשם רב האי גאון.
יא כ"י וש"ע – מנהג א"י.
יב משמעות רמ"א סי' א"א. מ"א סק"ג. וראה לקמן סי' רע"א סוף סכ"א. סי' תפז סי".

סד ראה לעיל סי' נו ס"ד וס"ז. וראה מ"ב וציונים.
סה ספר חסידים סי' נה. מור ופ"ו סק"ש. וראה שו"ע סי"ב.
סו מור רב עמ"ס נאן (תפלת שבת) בשם רב משה גאון. מור וש"ע סי"ג.
סז מור רב עמ"ס נאן שם בשם רב נפתולי גאון. מור וש"ע שם.
סח כדלעיל סי' קכ"ב. וראה מור כאן.
סט כדלעיל סי' פ"ג סי"א וס"ג.
ע כ"י ד"ה כתב רב עמ"ס. מ"א ס"ק מו.
עא שבלי הלקט סי' סו. תנא סו"ס יג (הובא באילה רבה ס"ק ח). דברי חמודות ברכות פ"ד אות לא. מ"א שם.
עב כדלעיל סי"ג.
עג דברי חמודות ונ"א שם.
עד מ"א שם.

סימן רסט

א גמרא פסחים קא, א בשמואל. רמב"ם פכ"ט ה"ח. מור